

Veřejný ochránce práv

JUDr. Otakar Motejl

V Brně dne 3. března 2010
Sp. zn.: 4187/2008/VOP/JŠL

Vážený pane řediteli,

dovoluji si Vás informovat, že jsem dnešního dne shrnul poznatky ze šetření podnětu pana [redacted], do zprávy o šetření, kterou jsem zaslal zástupci stěžovatele. Její stejnopis naleznete v příloze tohoto dopisu.

Na základě skutečností zjištěných místním šetřením ve Vaší psychiatrické léčebně neshledávám pochybení v tom, že:

- panu [redacted] nebylo umožněno ve zvýšené míře používat postel,
- panu [redacted] i nebyla přidělena uzamykatelná skříňka,
- panu [redacted] nebylo umožněno používat invalidní tříkolku,
- v obdobích zvýšené agresivity pana [redacted] a mu nebyl umožněn volný pohyb z oddělení,
- personál vykonával dohled nad osobní hygienou pana [redacted] a
- byla panu [redacted] aplikována antiandrogenní léčba.

Tyto zásahy do práv pana [redacted] a byly odůvodněny jeho nepříznivým zdravotním stavem, jejich cílem bylo zamezení jeho zhoršení, resp. ohrožení druhých osob a byly přiměřené nebezpečí hrozícímu právem chráněným statkům, tj. byly v souladu s platnou právní úpravou.

Mým šetřením se nepodařilo prokázat, že by došlo k incidentu, kdy zdravotní sestra panu [redacted] vyhodila igelitovou tašku s jeho věcmi. Rovněž se neprokázalo, že by pan [redacted] byl nucen k chirurgické kastraci.

Vedle zmíněných skutečností Vás však musím upozornit na některé skutečnosti, které dle mého názoru nejsou v souladu s platnými právními předpisy.

Již v rámci systematické návštěvy zaměstnanců Kanceláře veřejného ochránce práv ve Vaší psychiatrické léčebně, jsem Vás upozornil na problém s omezováním osobní svobody a svobody pohybu pacientů na oddělení č. 15A spočívající v zamykání jejich pokojů v průběhu dne. V této souvislosti bych rád uvedl, že zavedení poledního klidu považuji za vhodný krok správným směrem, což jsem vyjádřil i ve své zprávě z následné návštěvy zařízení. Vzhledem k tomu, že v jiných psychiatrických léčebnách se podařilo přijmout taková provozní opatření, aby pacienti měli volný přístup na pokoj i na odděleních určených k léčbě neklidů (např. v Psychiatrické léčebně v Havlíčkově Brodě, v Jihlavě, Kosmonosech, Černovicích), dovoluji si Vás požádat, abyste se do budoucna pokusil zajistit stejný standard i pro pacienty v Psychiatrické léčebně Šternberk. V této souvislosti bych rád zdůraznil, že mým cílem rozhodně není umožnit pacientům, aby v průběhu celého dne setrvali na lůžku. Zastávám však názor, že personál by k zamezení tomuto negativnímu jevu měl používat jiné prostředky (např. zapojení pacientů do různých

terapií či volnočasových aktivit), nikoliv striktního uzamčení pokoje. Toto opatření je zcela nepřiměřené cíli, jehož má být jeho realizací dosaženo. Je třeba zmínit, že lůžko představuje ve zdravotnickém zařízení jedinou intimní zónu pacienta, kam se může v případě potřeby soukromí na chvíli uchýlit. Neznamená to však, že není nutné v případě pacienta, který by chtěl na lůžku trávit značnou část dne, zakročít, jeho pobyt na lůžku omezit, a zabránit tak zhoršování jeho zdravotního stavu. K restrikci by však mělo být vždy přistupováno individuálně v návaznosti na chování jednotlivých pacientů.

Dále bych Vám rád doporučil, abyste podnikl kroky k zajištění soukromí pacientů ve sprchách. Přestože muži obvykle nevnímají jako zásah do svého práva na soukromí či na lidskou důstojnost, pokud se sprchují s jinými muži, ani se necítí dotčeni tím, že na jejich osobní hygienu dohlíží personál ženského pohlaví, mohl by některý z pacientů tento stav popsáním způsobem hodnotit.

K zajištění práva na soukromí pacientů by pak přispělo, pokud by na oddělení č. 15A bylo umístěno více uzamykatelných skříněk, nejlépe ve stejném počtu, jako je počet hospitalizovaných pacientů. To ovšem neznamená, že v případě, kdy některý pacient nebude vzhledem ke svému zdravotnímu stavu schopen skříňku užívat, nebude mu např. poskytnut klíč či bude mít věci uloženy v úschově u personálu.

Z předložené zdravotnické dokumentace pana _____ jsem pak zjistil, že v zápisu ze dne 28. 11. 2007 chybí bližší popis jednání pacienta, kterým ohrožoval sebe nebo své okolí, jakožto nezbytné podmínky pro použití omezovacího prostředku – parenterální medikace (čl. 1 odst. 8 metodického opatření Ministerstva zdravotnictví č. 37800/2009, o používání omezovacích prostředků u pacientů ve zdravotnických zařízeních České republiky). Rád bych Vás proto požádal, abyste do budoucna zajistil řádné vedení zdravotnické dokumentace pacientů.

Dne 5. 12. 2007 pak v 10:50 hod. byla panu _____ místo jím požadované uklidňující injekce, aplikována pouze voda na ředění injekcí, tj. placebo. Rád bych zdůraznil, že vyjma situací, kdy pacient skutečně ohrožuje sebe nebo své okolí, by mu na jeho žádost neměla být v souladu s výše zmíněným metodickým opatřením Ministerstva zdravotnictví aplikována uklidňující parenterální medikace. Z hlediska současné právní úpravy je však použití placeba, byť u pacienta s nařízenou ochrannou léčbou, značně problematické. Dle ustanovení čl. 5 Úmluvy č. 96/2001 Sb.m.s., o lidských právech a biomedicíně, je možno jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Čl. 10 odst. 2 cit. Úmluvy pak stanoví, že každý je oprávněn znát veškeré informace shromažďované o jeho zdravotním stavu. Nicméně přání každého nebýt takto informován je nutno respektovat. Pokud je to v zájmu pacienta, může ve výjimečných případech zákon omezit uplatnění zmíněných práv (čl. 10 odst. 3 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně). Žádný vnitrostátní právní předpis ale právo na poskytnutí veškerých informací neomezuje, naopak zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění od 15. 5. 2007, v ustanovení § 23 odst. 1 požaduje, aby zdravotnický pracovník způsobilý k výkonu příslušného zdravotnického povolání informoval pacienta, popřípadě další osoby v souladu s ustanovením § 67b odst. 12 písm. d) cit. zákona, o účelu a povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího

nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích, alternativách a rizicích. Z uvedeného vyplývá, že při léčbě by vůbec nemělo k použití placeba dojít (jiná je samozřejmě situace u medicínského výzkumu, kde je s aplikací placeba platnými právními předpisy počítáno). Podívám-li se však na daný problém z praktického hlediska, uvědomuji si, že u některých psychiatrických pacientů může mít použití placeba pozitivní terapeutický výsledek (to se stalo i v případě pana). Kdyby takovému pacientu bylo sděleno, že mu není podána žádná účinná látka, je pravděpodobné, že by u něj placebo-efekt nenastal.

Obrátím se proto v dané věci na Českou lékařskou komoru a Psychiatrickou společnost ČLS JEP s žádostí o zaujetí stanoviska k tomuto problému. Po jejich obdržení Vás seznámím s jejich obsahem.

Závěrem bych Vás ještě rád požádal, abyste na obdržené stížnosti pacientů odpovídal, pokud možno, obratem. Jsem si vědom skutečnosti, že pro vyřizování stížností na zdravotní péči vedoucím zdravotnického zařízení není zákonem stanovena žádná lhůta. Obvykle je za lhůtu přiměřenou považována lhůta 30 dnů. Domnívám se, že vyjma zvlášť složitých či výjimečných případů, by mělo být v možnostech vedoucího uvedenou lhůtu pro vyřízení stížnosti dodržet.

Na základě výše uvedeného shrnuji, že jsem v postupu Psychiatrické léčebny Šternberk, v záležitosti pana shledal pochybení ve smyslu ustanovení § 18 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů. V souladu s ustanovením § 18 odst. 1 cit. zákona si Vás proto dovoluji požádat, abyste se k mé zprávě v této věci vyjádřil, pokud možno do 40 dnů od obdržení tohoto dopisu.

Děkuji Vám za spolupráci.

S pozdravem

Příloha
vyrozumění zástupce stěžovatele

Vážený pan
MUDr. Vlastimil Havlík
ředitel
Psychiatrická léčebna Šternberk
Olomoucká 173
785 01 Šternberk

Údolní 39
602 00 Brno
tel: (+420) 542 542 888, fax: (+420) 542 542 112